

פְּתַח וְאָמַר, פְּסוּק זֶה הוּא בְּשִׁפְתֵי צוּרוֹת וּבְשִׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְרָכִים, וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נַעַם, וְקוֹרְאִים בּוֹ שְׁלוֹם. מַה זֶה דְרָכִים, וּמַה זֶה נְתִיבוֹת? מַה זֶה נַעַם, וּמַה זֶה שְׁלוֹם?

אָמַר דְרָכִיָּה דְרָכִי נַעַם, הִינוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה נג) הַנוֹתֵן בֵּינָם דְרָף. שְׁהָרִי כָל מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּתוֹרָה דְרָף, הִיא דְרָף פְּתוּחָה לְכָל, כְּמוֹ זֶה זוֹ שֶׁפְּתוּחָה לְכָל אָדָם - כִּף דְרָכִיָּה. אֵלּוֹ דְרָכִים שֶׁפְּתוּחִים מֵהָאֲבוֹת, שְׁכָרוּ בֵּינָם הַגְּדוֹל וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. וְאוֹתָם דְרָכִים נִפְתָּחוֹת לְכָל עֶבֶר וְלְכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

וְנַעַם זֶה הוּא נְעִימוֹת שְׂיוּצָאֵת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, (וּמִהָעוֹלָם הַבָּא מֵאִירוֹת כָּל הַמְּנוּרוֹת) וּמֵאִירָה אֵת כָּל הַמְּנוּרוֹת, וְנִפְרָדִים (הָאוֹרוֹת) לְכָל עֶבֶר. וְאוֹתוֹ טוֹב וְאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שְׂיוּצָאֵת מֵהָאֲבוֹת נִקְרָא נַעַם. דְּבַר אַחֵר, הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נַעַם. וְכִשְׁמַתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, אִזְ כָּל הַטּוֹב וְכָל הַשְּׂמִחָה וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַחֲרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וְלִכֵּן נִקְרָא נַעַם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, רִשְׁעֵי הַגִּיְהֵנָם, בְּשִׁעָה שֶׁנִּכְנָסֵת שַׁבָּת, כְּלָם נְחִים, וְיֵשׁ לָהֶם (חֲרוֹת) שְׂמִחָה וּמְנוּחָה בְּשַׁבָּת. וְכִיּוֹן שְׂיוּצָאֵת שַׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שְׂמִחָה עֲלֵינוּהָ עֲלֵינוּ כְּדֵי שֶׁנִּצְלָל מֵאוֹתוֹ הַעֲנֵשׁ שֶׁל הַרְשָׁעִים שֶׁנְּדוֹנִים מֵאוֹתָהּ שְׁעָה וְהַלְאָה, וְיֵשׁ לָנוּ לְהַתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים ז) וַיְהִי נַעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ. זֶהוּ נַעַם עֲלִינוּ, (חֲרוֹת) שְׂמִחָת הַכָּל. וְעַל זֶה, דְרָכִיָּה דְרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

מַה זֶה נְתִיבוֹתֶיהָ? אֵלּוֹ אוֹתָם נְתִיבוֹת וְשִׁבְלִים שְׂיוּצָאֵים מִלְּמַעְלָה, וְכָלָם לוֹקַח אוֹתָם בְּרִית הַיְחִידִי שֶׁנִּקְרָא שְׁלוֹם,

פְּתַח וְאָמַר, הַאי קָרָא בְּתַרְיִן גְּוּוֹנִין אִיהִי, וּבְתַרְיִן סְטְרִין. קָרִי בִּיה דְרָכִים, וְקָרִי בִּיה נְתִיבוֹת. קָרִי בִּיה נַעַם, וְקָרִי בִּיה שְׁלוֹם. מָאן דְרָכִים. וּמָאן נְתִיבוֹת. מָאן נַעַם. וּמָאן שְׁלוֹם.

אָמַר, דְרָכִיָּה דְרָכִי נַעַם, הִינוּ דְכָתִיב, (ישעיה מ"ג) הַנוֹתֵן בֵּינָם דְרָף. דִּהָא כָּל אֲתֵר דְאִקְרִי בְּאוּרִייתָא דְרָף, הוּא אוּרְחָא פְּתִיחָא לְכָלֵּא. כְּהַאי אוּרְחָא דִּהוּא פְּתִיחָ לְכָל בַּר נָשׁ. כִּף דְרָכִיָּה, אֵלּוֹ דְרָכִים דְאִינוּן פְּתִיחָן מֵאֲבָהֶן, דְכָרָאן בִּימָא (דף ל"א ע"ב) רַבָּא, וְעֵאלִין בְּגִיּוּיָהּ. וְאִינוּן אוּרְחִין מִתְּפִתְחִין לְכָל עֵיבָר, וְלְכָל סְטְרֵי עֲלֵמָא.

וְהַאי נַעַם, הוּא נְעִימוֹ דְנִפְיָק מֵעֲלֵמָא דְאִתִּי, (נ"א ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין) וְנִהִיר לְכָל בּוּצִינִין, וּמִתְּפָרְשִׁין (נ"א נהרין) לְכָל עֵיבָר, וְהֵהוּא טִיבוֹ, וְנִהִירָא דְעֲלֵמָא דְאִתִּי, דִּינִקִּין אֲבָהֶן, אִקְרִי נַעַם. דְּבַר אַחֵר, עֲלֵמָא דְאִתִּי, אִקְרִי נַעַם. וְכֵד אֲתַעֵר עֲלֵמָא דְאִתִּי, כָּל טִיבוֹ, וְכָל חִידוֹ, וְכָל נְהוּרִין, וְכָל חִירוֹ דְעֲלֵמָא אֲתַעֵר. וּבְגִיּוּיָ כִּף, אִקְרִי נַעַם.

וְעַל דָּא תְּנִינָן, חִיבִין דְגִיְהֵנָם, בְּשִׁעְתָּא דְעָאֵל שַׁבְּתָא, כְּלָהוּ נִיּוּחִין, וְאִית לָהּ (ס"א חירו) חִידוֹ, וְנִיּוּחָא בְּשַׁבְּתָא. כִּיּוֹן דְנִפְיָק שַׁבְּתָא, אִית לָן לְאֲתַעֵרָא חִידוֹ עֲלָאָה עֲלָנָא, דְנִשְׁתַּזִּיב מֵהֵוּא עוֹנֵשָׁא דְחִיבִיא, דְאֲתַדְנוּ מֵהֵוּא שַׁעְתָּא וְלֵהֲלָאָה. וְאִית לָן לְאֲתַעֵרָא וְלִימָא, (תהלים ז) וַיְהִי נַעַם יי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ. דָּא הוּא נַעַם עֲלָאָה, (חירו) חִידוֹ דְכָלֵּא. וְעַל דָּא, דְרָכִיָּה דְרָכִי נַעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם.

מָאן נְתִיבוֹתֶיהָ. אֵלּוֹן אִינוּן נְתִיבוֹת וְשִׁבְלִין, דְנִפְיָקֵי מִלְּעֵילָא, וְכָלָהוּ נְקִיט לֹוֹן בְּרִית יְחִידָאִי, דְאִיהוּ אִקְרִי שְׁלוֹם, שְׁלֵמָא דְבִיתָא,

שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמְכַנִּים אוֹתָם לַיָּם הַגְּדוֹל. כְּשֶׁהוּא בְּתַקְפוֹ, וְאֵז נוֹתֵן בּוֹ שְׁלוֹם. זֶהוּ שִׁפְתוֹב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אָתוּ רַבִּי יִיסָא וְרַ' חֲזַקְיָה, וְנִשְׁקוּ לֵיהּ, אָמְרוּ וּמָה כָּל הַגִּי מְלִין עֲלָאִין טְמִירִין גַּבְוָה, וְלֹא יִדְעָנָא. אֲזֵלוּ. כַּד מָטוּ חַד בֵּי חַקְל, חָמוּ בְעִירֵי דְבֵי חַקְל מִתִּין, אָמְרוּ וְדָאֵי דְבַר דְּבַעֲרֵי אֵית בְּאַתְרָא דָּא.

אָמַר הַהוּא יוֹדָאֵי, הָא דְאִמְרִיתוּ דְקוֹדְשָׁא בְרִין הוּא קָטַל בְּמַצְרִים, כָּל אֵינוֹן עֲאֲנִי, כָּל אֵינוֹן בְּעִירֵי. תִּלְת מוֹתְנֵי הוּוּ בְּבַעֲרֵי. חַד, דְּבַר. וְחַד, אֵינוֹן דְּקָטִיל בְּרַד. וְחַד, אֵינוֹן בּוֹכְרֵי דְבַעֲרֵי.

וּמָה הָוָה מוֹתְנָא דִּילְהוֹן. אֶלָּא, הָא, כְּתִיב בְּקִדְמִיתָא, (שְׁמוֹת ט') הִנֵּה יָד יְיָ הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, אֲמַאי בְּכִלְהוּ לָא כְּתִיב יָד יְיָ. אֶלָּא, הָכָא (נ"א לֹא כְּתִיב יָד אֱלֹהִים אֱלֹא יָד יי') (ס"א אֵל יָד ה') אֵיהוּ יָדָא בְּחִמְשָׁה אֶצְבָּעָן. דְּהָא בְּקִדְמִיתָא כְּתִיב, אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא. וְהָכָא כְּלָהוּ חֲמֵשׁ אֶצְבָּעָן, וְכָל אֶצְבָּעָא וְאֶצְבָּעָא, קָטַל זֵינָא חָדָא. וְחִמְשָׁה זֵינִין הוּוּ, דְּכְתִיב, בְּסוֹסִים, בְּחֲמוֹרִים, בְּגַמְלִים, בְּבָקָר, וּבְצֹאֵן. הָרֵי חֲמֵשׁ מֵינִים לְחֲמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, שְׁנִיקְרָאֵת יָד. מִשּׁוֹם כֶּף הִנֵּה יָד ה' הוֹיָה וְגו' דְּבַר כְּבִד מְאֹד. שְׁהִיּוּ מִתִּים מְגַרְמִייהוּ, וְאֲשַׁתְּכַחוּ מִתִּים.

בְּתַר דְּלֹא אֶהְדְּרוּ מַצְרָאֵי, אֵינוֹן אֲתוּן מִמֶּשׁ, אֶהְדְּרוּ וְקָטְלוּ כָּל אֵינוֹן דְּאֲשַׁתְּאָרוּ. וְדַבְרָא, אֶהְדְּר בְּרַד. מָה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי. אֶלָּא דָּא בְּנִיחוּתָא, וְדָא בְּתַקִּיפוּ דְרוּגְזָא. וְתִרִין אֵלִין, הוּוּ בְּאַתְרָא חַד, בְּחִמְשׁ אֶצְבָּעָן. הָא חֲזִי, דְּבַר אֲתוּן דְּהוּוּ בְּנִיחוּתָא, מוֹתְנָא בְּנִיחָא, דְּהוּוּ מִתִּין מְגַרְמִייהוּ. בְּרַד, דְּאֲתַהְדְּרוּ אֲתוּן בְּתַקוּף רוּגְזָא, וְקָטַל כְּלָא.

וְעֲאִיל לוֹן לְיַמָּא רַבָּא, כַּד אֵיהוּ בְּתוֹקְפִיהּ. וְכַדִּין יְהִיב לֵיהּ שְׁלָם. הָדָא הוּא דְכְתִיב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. (ע"ב). אָתוּ רַבִּי יִיסָא וְרַ' חֲזַקְיָה, וְנִשְׁקוּ לֵיהּ, אָמְרוּ וּמָה כָּל הַגִּי מְלִין עֲלָאִין טְמִירִין גַּבְוָה, וְלֹא יִדְעָנָא. אֲזֵלוּ. כַּד מָטוּ חַד בֵּי חַקְל, חָמוּ בְעִירֵי דְבֵי חַקְל מִתִּין, אָמְרוּ וְדָאֵי דְבַר דְּבַעֲרֵי אֵית בְּאַתְרָא דָּא.

אָמַר הַהוּא יוֹדָאֵי, הָא דְאִמְרִיתוּ דְקוֹדְשָׁא בְרִין הוּא קָטַל בְּמַצְרִים, כָּל אֵינוֹן עֲאֲנִי, כָּל אֵינוֹן בְּעִירֵי. תִּלְת מוֹתְנֵי הוּוּ בְּבַעֲרֵי. חַד, דְּבַר. וְחַד, אֵינוֹן דְּקָטִיל בְּרַד. וְחַד, אֵינוֹן בּוֹכְרֵי דְבַעֲרֵי.

וּמָה הָוָה מוֹתְנָא דִּילְהוֹן. אֶלָּא, הָא, כְּתִיב בְּקִדְמִיתָא, (שְׁמוֹת ט') הִנֵּה יָד יְיָ הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, אֲמַאי בְּכִלְהוּ לָא כְּתִיב יָד יְיָ. אֶלָּא, הָכָא (נ"א לֹא כְּתִיב יָד אֱלֹהִים אֱלֹא יָד יי') (ס"א אֵל יָד ה') אֵיהוּ יָדָא בְּחִמְשָׁה אֶצְבָּעָן. דְּהָא בְּקִדְמִיתָא כְּתִיב, אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא. וְהָכָא כְּלָהוּ חֲמֵשׁ אֶצְבָּעָן, וְכָל אֶצְבָּעָא וְאֶצְבָּעָא, קָטַל זֵינָא חָדָא. וְחִמְשָׁה זֵינִין הוּוּ, דְּכְתִיב, בְּסוֹסִים, בְּחֲמוֹרִים, בְּגַמְלִים, בְּבָקָר, וּבְצֹאֵן. הָא חֲמֵשׁ זֵינִין, לְחִמְשָׁה אֶצְבָּעָן, דְּאִקְרוּן יָד. בְּגִינֵי כֶף, הִנֵּה יָד יְיָ הוֹיָה וְגו' דְּבַר כְּבִד מְאֹד. דְּהוּוּ מִתִּים מְגַרְמִייהוּ, וְאֲשַׁתְּכַחוּ מִתִּים.

בְּתַר דְּלֹא אֶהְדְּרוּ מַצְרָאֵי, אֵינוֹן אֲתוּן מִמֶּשׁ, אֶהְדְּרוּ וְקָטְלוּ כָּל אֵינוֹן דְּאֲשַׁתְּאָרוּ. וְדַבְרָא, אֶהְדְּר בְּרַד. מָה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי. אֶלָּא דָּא בְּנִיחוּתָא, וְדָא בְּתַקִּיפוּ דְרוּגְזָא. וְתִרִין אֵלִין, הוּוּ בְּאַתְרָא חַד, בְּחִמְשׁ אֶצְבָּעָן.

הָא חֲזִי, דְּבַר אֲתוּן דְּהוּוּ בְּנִיחוּתָא, מוֹתְנָא בְּנִיחָא, דְּהוּוּ מִתִּין מְגַרְמִייהוּ. בְּרַד, דְּאֲתַהְדְּרוּ אֲתוּן בְּתַקוּף רוּגְזָא, וְקָטַל כְּלָא.